

Wandelverslag in oudste deel Vondelpark op 1 november 2021

Een wandeling naar aanleiding van het feit dat het precies 25 jaar geleden was dat het Vondelpark werd ingeschreven als rijksmonument in 1996.

Hans Homburg
2 november 2021

Bij het monumentale hek van de hoofdingang Stadhouderskade hebben we ons in gedachten verplaatst naar de eerste maanden van 1864 toen toekomstige bestuursleden van de vereniging in oprichting hier hebben gestaan met Jan David Zocher jr. (73) en Louis Paul Zocher (44) om samen het gebied in ogenschouw te nemen in de kou zo rond februari.

Drassige weilanden buiten de Singelgracht met een strak eentonig slotenpatroon tot in de verte van de Amstelveenseweg. De vraag was of zij hier een landschappelijk park konden realiseren.

Het antwoord van de ervaren architecten moest 'ja' geweest zijn en na de eerste ontwerpen enerzijds en het inzamelen van geld en aankoop van grond anderzijds werd het licht op groen gezet. De firma Zocher kreeg op 7 mei de opdracht en op 18 mei 1864 werd er buiten gestart door een aannemer uit Hardinxveld.

Ook praktisch was dat Jan David Zocher jr. bouwkundig architect was die de vm. Opzichterswoning ontwierp en bouwde in de fase na realisatie van het eerste parkdeel in 1865, het witte huis waar we tegenaan kijken.

Vader Zocher was een bekende architect en had in Amsterdam het imposante gebouw de Beurs van Zocher gebouwd in 1841 op de plek waar nu de Bijenkorf staat. Die Beurs werd in 1903 afgebroken, was te klein geworden.

We liepen naar de kant van de woning om het beeld te zien van de Amsterdamse Stedemaagd, op de hoge sokkel met haar uitnodigende hand om het park te betreden. Zij is samen met het huidige hek hier gebouwd in relatie met de Wereldtentoonstelling 1883 op het huidige Museumplein.

We steken de Bloemenweg weer over om met een bijzondere struikachtige boom kennis te maken, de Kansboom. Was even zoeken naar de paarse vruchten met harlekijn-achtige uitstraling. Het bijzondere van deze plant is, als je aan het gekneusde blad ruikt, de geur van pindakaas vrijkomt. Vandaar dat de boom ook wel Pindakaasboom wordt genoemd.

Op dit toegangspointje tussen de rotsblokken een flinke straatkolk, onderdeel van een waterzuiveringssysteem, werd tijdens de grote renovatie rond 2015 aangelegd. Vanuit die kolk stroomt op bepaalde momenten water vanuit de Singelgracht met natuurlijk verloop het park in via ondergrondse grintkasten. Een wadi over lange afstand, deels ondergronds, maar ook deels bovengronds, ook te zien via een kleine waterval ná de Vondelbrug naar de Huygensvijver om daar aangevuld met extra zuurstof een verbeterde waterkwaliteit te verkrijgen inclusief de hulp van een helofytenfilter met riet. Prima water dus voor het Vondelpark. Met een krachtige moderne pomp aan het eind van het park aan de Sophialaan, wordt het water afgevoerd richting de Schinkel.

Verderop staan we stil bij de oude woningen waar beeldhouwer John Rädecker vanaf 1948 de grote beelden voor het Nationaal Monument op de Dam in gips heeft gemaakt. We kijken ook naar een boom met een mooi silhouet met getordeerde peulen. De Valse Christusdoorn. Aan dezelfde boom, iets verderop, zie je de 'valsheid' met de zeer scherpe vertakte doornen aan de stam, die zitten ook aan de takken. Een gecultiveerde vorm heeft vaak geen doornen.

Rechts van het pad naar Stay Okay staat een Moseik en een Anna Paulownaboom. Enkele opengebarsten vruchten van deze boom liggen op de grond. Bloeit met trompetachtige lilablauwe bloemen voordat er bladeren komen. Deze loofboom uit China levert de grootste bladeren die tot 40 cm lang kunnen worden en zijn viltig zacht, was ik vergeten te vertellen. Aan het eind van de wandeling vertelde ik nog over de boom met de kleinste bladeren, die van de Schijnbeuk.

Ook over de achtergrond van de naam Anna Paulowna. Zij was als dochter van de Russische Tsaar Paul I en trouwde met Koning Willem II. Naast de liefde voor Willem was dit haar lievelingsboom. Anna was in de periode 1840-1849 Koningin der Nederlanden. Haar zoon Willem werd later Koning Willem III. Hij gaf o.a. de "Vereeniging tot aanleg van een Rijen Wandelpark te Amsterdam" de Koninklijke goedkeuring op 14 april 1864.

Een stukje vanaf de Vondelbrug staan 2 oude Witte esdoorns en ik vertelde over het verschil tussen eenhuizige- en tweehuizige bomen. Deze Esdoorns zijn tweehuizig en dat is alleen te zien wanneer ze bloeien. De boom langs het pad bloeit vrouwelijk met rode bloemen en die langs de asfaltweg met geelgroene bloemen. In tegenstelling tot 'normale bloemen' met stamper en meeldraden (tweeslachtig), bloeien deze met eenslachtige bloemen. De vrouwelijke boom met alleen stamper in de bloem en de mannelijke met alleen meeldraden. Zij kunnen niet zonder elkaar.

Bij de speelplaats Labyrint zijn bloemrijke borders aangelegd. Hier staat een bijzondere esdoorn met drie blaadjes aan een bladsteel en heeft de naam Geveerdbladige esdoorn. Nu bijna kaal maar vorige maand met mooie herfstkleur.

Onder de brug is na de 2e Wereldoorlog een atoom-schuilkelder gebouwd.

In het gedeelte voor en na de Vondelbrug staan oude Trompetbomen die van oorsprong uit het oostelijk deel van de Verenigde Staten komen, nu met lange dunne peulen die lang blijven hangen. Deze Catalpa's lopen laat uit in het jaar en bloeien laat met prachtige bloemen. Dat bloeien van bomen is een aspect waar veel mensen niet bij stilstaan en zien een boom slechts als stam met takken en bladeren.

We staan nu bij de Huygensvijver. Het verse water stroomt momenteel niet 'uit de brug' maar zien wel het vele riet. Hier staan oude en jonge Krentenbomen die zo mooi bloeien in het voorjaar en de knoppen zijn al

aanwezig. Richting Paviljoen Vondelpark naar de overkant van de weg stilgestaan bij de Vondelfontein, een replica van het origineel en hier in 2009 geplaatst. De oprichter van de vereniging C.P. (Piet) van Eeghen schonk de oorspronkelijke fontein persoonlijk aan het park in 1873 en die heeft hier tot 1947 gestaan en werd toen verwaarloosd verwijderd. Stilgestaan bij de mooie platanen met hun mooie bast.

We staan voor het Paviljoen Vondelpark, geopend in 1881 en zien de 'billbords' aan beide kanten, de tentoonstelling "Vondelpark 25 jaar rijksmonument" die in de namiddag om 5 uur wordt geopend.

We lopen naar de monumentale toegang Vondelstraat en staan bij de Vondelkerk, een indrukwekkend product van Pierre Cuypers. Een villa die je ook eens gezien moet hebben is zijn woon- en werkvilla die hij zelf bouwde met opmerkelijk tegelplateaus. Iets verderop de vorig jaar gerestaureerde Hollandsche Manege. We lopen terug en ik wijs nog even op de pastorie van de kerk met tuin en hoge boom.

Daarna terug naar de toegang van het park en toch nog iets verder de Vondelstraat in naar de achtertoegang van het Paviljoen. Na verschillende restauraties is deze kleine toegang nooit mee-gerestaureerd en ziet er nog authentiek uit met een Esdoorn die vergroeid is in het metalen hek en die de stenen monumentale pilaar langzaam wegdrukt. Vooral niets aan doen en laten staan. De kerk bekijkend vanaf de ingang wordt er nog een mooi gouden ornamentale plant ontdekt.

Rechtsaf het park in met uitleg over de tweehuizige Taxus met vrouwelijke rode vruchten. Iets verder in de zon uitleg over de parkstijl van de Zochers. Kijkrichting Vondelmonument zie je de ontwerp-aspecten in optima forma. Slingerende paden, vijvers met verschillende breedtes en een rond eiland dat zich met begroeiing onbelemmerd ontwikkelt als een "Tiny Forest". Die eilanden, 7 stuks, zijn de meest 'ecologische plekken' in het Vondelpark.

Op het plantsoen aan de overkant een Doodsbeenderenboom met dubbelgeveerd sierlijk blad en stompige takken tot het eind. Aan de rechterkant van het asfaltpad staat naast een dikke Canadapopulier, tegenover de lepenbrug een Chinese balsempopulier met afwijkend blad, nog erg groen. De vorm van het blad is ovaalachtig en afwijkend van de meeste populieren.

We lopen over de lepenbrug uit 1889 met daarbij 3 lepen en links een van de oudste Essen 100+ en lopen richting 't Blauwe Theehuis, nu een Proeverij van het Amsterdamse biermerk Brouwerij 't IJ.

Het is nu 4 uur en moeten afronden.

Snel verder langs het rechter smalle pad met veel Kaukasische vleugelnoten die zich makkelijk vermeerderen via zaden en wortelopschot.

We staan op het natte Vondelplantsoen met het Vondelmonument waar ik iets over vertel en een folder uitdeel over het Vondelmonument die ik eerder gebruikte bij mijn rondleidingen bij het festival Muze van Zuid op 18 september 2021.

We lopen langs de Amalia-linde, een Koningslinde die naar aanleiding van haar geboorte op 7 december 2003 in april 2004 is geplant door wethouder Parken gemeente Amsterdam, maar vergat dat te vertellen. Op dit moment wel actueel vanwege het feit dat zij meerderjarig wordt.

Verder lopend langs een Bijenboom die vorige maand is uitgebloeid en nu zaden produceert. Vervolgens oversteken naar de toegang Van Baerlestraat waar een oude Els staat met heel fijn en ingesneden blad met de wetenschappelijke naam *Alnus glutinosa* 'Imperialis'.

Ruim een jaar geleden gevraagd om hier al een vervanging voor deze boom te planten, maar dat is helaas een andere Els geworden met ingesneden blad *Alnus glutinosa* 'Laciniata'.

Hier ook een groep Hemelbomen bekeken met gevederd blad. Wordt tegenwoordig niet meer aangeplant in het buitengebied vanwege het label dat het een invasieve soort is.

Verderop in de Bloemenweg bij de uitgang Van Baerlestraat de oudste 100+ Dubbelbloemige paardenkastanje waar geen blad meer aanzit, de groenblijvende Oostenrijkse eiken, Boomhazelaar en Spaanse aken. Rechts een omgewaaide en in stukken gezaagde dikke Wilg, nu met veel Paddenstoelen erop. Rechts een Judasboom nu nog goed in herfstblad staat en die in mei met mooie paarsroze bloemen bloeit. Komt oorspronkelijk voor rond het Middellandse Zeegebied.

Nabij het toegangshek Stadhouderskade eindigde de wandeling.

Deze wandeling kwam nagenoeg overeen met de beschreven 'Wandelroute 1 Stadhouderskade' op

<https://www.inhetvondelpark.nl/wandelroute01.html>

Startpagina website www.inhetvondelpark.nl

<https://www.inhetvondelpark.nl/index.html>